

Правові основи запобігання та протидії насильству в сім'ї.

http://kirovskoe.dn.ua/uploads/posts/2011-01/1295615837_10182377m.jpg

Дитинство - найважливіший, самобутній і неповторний період у становленні особистості. Саме в дитячі роки людина потребує найбільшої уваги та захисту. Від ставлення до дітей, розуміння їхніх проблем, інтересів та потреб, стану охорони дитинства залежить не тільки доля кожної конкретної дитини, а й розвиток суспільства в цілому.

Базовим документом, спрямованим на захист дітей, є Конвенція про права дитини, прийнята Організацією Об'єднаних Націй. З часу ратифікації Конвенції про права дитини, Україна значно просунулася як на шляху вдосконалення нормативно-правової бази, покликаної забезпечити виконання положень Конвенції ООН про права дитини, так і в справі забезпечення цих прав на практиці.

Конституція України гарантує рівність у правах дітей незалежно від походження, а також від того, народилися вони в шлюбі чи ні. Будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються законом. Утримання та виховання дітей, позбавлених батьківського піклування, покладаються на державу. На основі Конституції, в Україні прийнято низку законів та підзаконних актів, які можна поділити на кілька груп.

Перша група - закони та підзаконні акти, спрямовані на охорону основних прав дитини. До них належать:

- Закон України "Про охорону дитинства" від 26.04.2001 р. Він визначає охорону дитинства в Україні як стратегічний загальнонаціональний пріоритет і покликаний забезпечити реалізацію прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист та всебічний розвиток, встановивши основні засади державної політики в цій сфері. У цьому Законі було введено положення, яке забороняє тілесні покарання дітей у родині;
- Закон України "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні" від 23.03.2003 р. Він визначає загальні засади створення організаційних, соціально-економічних, політико-правових умов соціального становлення та розвитку молодих громадян України в інтересах особистості, суспільства та держави, основні напрямки реалізації державної молодіжної політики в Україні щодо соціального становлення та розвитку молоді;
- Закон України "Про соціальну роботу з дітьми і молоддю" від 21.11.2001 р., який визначає організаційно - правові засади соціальної роботи з дітьми та молоддю.
- Закон України "Про громадянство України" від 18.01.2001 р.;
- Закони "Про дошкільну освіту" від 11.07.2001 р., "Про загальну середню освіту" від 13.05.1999 р., "Про позашкільну освіту" від 22.06.2000 р., усі вони визначають, організаційно-правові засади функціонування і розвитку системи освіти, яка ґрунтується на поєднанні сімейного та суспільного виховання;
- Закон "Про молодіжні та дитячі громадські організації" від 13.05.1999 р. який визначає правові засади утворення і роботи молодіжних і дитячих громадських організацій та державні гарантії забезпечення їхньої діяльності;
- Закон України "Про біженців" від 21.06.2001 р. установлює державні гарантії захисту біженців, зокрема дітей - членів сімей біженців та дітей, розлучених із сім'єю.
- Указ Президент від 18.01.1996 р. «Про затвердження» Національної програми "Діти України" якому визначено основні напрямки державної політики стосовно дітей та закони щодо її реалізації центральними та місцевими органами виконавчої влади;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2000 р. "Про утворення Міжвідомчої комісії з питань охорони дитинства";
- Розпорядження Кабінету Міністрів України № 2154-р «Про затвердження плану заходів з проведення Національної компанії «Стоп насильству!» на період до 2015 року;

Друга група – нормативно-правові акти в сфері сімейних відносин стосовно охорони прав дітей. До них можна віднести:

- Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р., який визначає правоздатність, дієздатність громадян, "Житловий кодекс" від 30.06.1983 р. який регулює захист прав дитини на житло, "Сімейний кодекс" від 10.01.2002 р. який визначає засади шлюбу, права та обов'язки подружжя, права та обов'язків батьків і дітей.
- Закони України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" від 21.11.1992 р., "Про державну соціальну допомогу інвалідам дитинства та дітям-інвалідам" від 16.01. 2000 р., які гарантують дітям права на матеріальне забезпечення за рахунок коштів Державного бюджету України;
- Закон України "Про попередження насильства в сім'ї" від 15.11.2001 р., який визначає правові основи запобігання насильству в сім'ї, органи та установи, на які покладається здійснення заходів, спрямованих на його виконання.

Третя група - нормативно-правові акти щодо захисту трудових прав дітей, до них можна віднести:

- «Конвенція про мінімальний вік допуску дітей до роботи в сільському господарстві», «Конвенція про мінімальний вік прийому на роботу», «Конвенція про медичний огляд дітей та підлітків з метою виявлення їхньої придатності до праці на непромислових роботах», «Конвенція про заборону нічної праці дітей та підлітків»,

Четверта група - нормативно-правові акти щодо запобігання правопорушенням та злочинності серед неповнолітніх:

- Закон України "Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх" від 24.01.1995 р., який визначає правові основи діяльності органів і служб у справах неповнолітніх та спеціальних установ для неповнолітніх, на які покладається здійснення соціального захисту та профілактики правопорушень серед осіб, які не досягли вісімнадцятирічного віку;
- Кримінальний Кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення.
- Закон України "Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за вчинення насильства в сім'ї або невиконання захисного припису" від 15.05.2003 р.;
- Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства стосовно протидії насильству в сім'ї" від 25.09.2008 р.;
- Указ президента України від 5.05.2008 р. №411/2008 "Про заходи щодо забезпечення захисту прав і законних інтересів дітей";
- Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 23.01.2004 р. №38 "Про затвердження заходів щодо виконання Закону України "Про попередження насильства в сім'ї" та Примірного положення про центр медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї";
- У Кримінальному кодексі України (№2341-III від 5.04.2001 р.) визначаються види злочинів, які пов'язані із жорстоким поводженням з дітьми, зокрема, умисне вбивство дітей; доведення дітей до самогубства; нанесення тілесних ушкоджень; побої та мордування; катування; незаконне позбавлення волі або викрадення дитини тощо.
- У січні 2006 року Верховна Рада України внесла зміни до Кримінального Кодексу України, зокрема до ст. 149 "Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини" та ст. 303 "Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією", що дає підстави стверджувати про приведення необхідних норм українського законодавства у відповідність із Палермською Конвенцією. Часто злочини, пов'язані з домашнім насильством, трактуються правоохоронними органами як "хуліганство". В таких випадках мова йде тільки про порушення "громадського порядку" та вияв "неповаги до суспільства", що є підставою для застосування ст. 173 Кодексу України про адміністративні порушення (№8073-X від 07.06.2003 р.). Важливо зазначити, що саме п. 2 цього документу дає роз'яснення про міру відповідальності за вчинення насильства особою або невиконання захисного припису (у вигляді штрафу чи проходження виправних робіт).

Серед мас побутує думка, що жорстокість у сім'ї - це лише ті випадки, про які розповідають ЗМІ: побиття дитини до смерті, занехаяння дитини, яка помирає з голоду, не відповідає

розвиткові за віком; діти, яких батьки виганяють на заробітки, які самі собі шукають гроші. Але такий погляд на проблему насильства над дітьми робить непомітними інші вчинки: - виховання в жаху перед ременем, регламентацію життя дитини у відповідності до поглядів батьків; сімейну лайку за будь-яку провину дитини чи висловлювання своїх бажань; вибір друзів, виду занять, школи для дітей батьками. Стаючи в сім'ях жертвами насильства, діти нерідко покидають сім'ї, опиняються на вулиці, де можуть стати об'єктами купівлі-продажу. В Україні встановилась досить небезпечна ситуація, пов'язана з поширенням торгівлі людьми, зокрема дітьми.

Але дітям слід знати, що дитина вправі особисто звернутися в органи опіки й піклування, служби у справах неповнолітніх, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, інші уповноважені органи за захистом своїх прав, свобод і законних інтересів. Особа, яка досягла 14-ти років, має право самостійно подавати заяви про позбавлення батьків батьківських прав. 5 березня 1999 р. було прийнято Закон України "Про Декларацію про загальні засади державної політики України стосовно сім'ї та жінок", який спрямовано на зміцнення інституту сім'ї, формування партнерських відносин в родині, рівного розподілу обов'язків між подружжям.

Згідно Закону "Про попередження насильства в сім'ї" визначено перелік органів та установ, на які покладається здійснення заходів щодо попередження насильства в сім'ї. Такими установами визнані:

- органи виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї;
- служба дільничних інспекторів міліції;
- кримінальна міліція у справах неповнолітніх органів внутрішніх справ;
- органи опіки і піклування;
- кризові центри;
- центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї;
- органи виконавчої влади;
- органи місцевого самоврядування

У кожного з цих органів різні обов'язки, тому вони повинні співпрацювати разом, адже тоді складатиметься майже повна картина окремих випадків, відповідно, стане простіше й ефективніше допомагати постраждалим від насильства в родині. Існують спеціальні заходи попередження насильства в сім'ї, регламентовані Законом України "Про попередження насильства в сім'ї":

1. Офіційне попередження про недопустимість здійснення насильства в сім'ї (вноситься, при умові відсутності в діях ознак злочину, повідомляється під розписку).
2. Взяття на профілактичний облік і зняття з профілактичного обліку (членів сім'ї, яким було винесене офіційне попередження про недопустимість насильства в сім'ї, служба дільничних інспекторів міліції або кримінальна міліція в справах неповнолітніх беруть на профілактичний облік. Зняття з обліку відбувається в тому випадку, якщо протягом року особа ні разу не здійснить насильства в родині).
3. Захисне попередження (воно не вимагає узгоджень з ознаками злочину. Забороняє особі, якій воно винесене: здійснювати конкретні акти насильства в сім'ї; отримувати інформацію про місце перебування жертви насильства в сім'ї; розшукувати жертву насильства в сім'ї, якщо та за власним бажанням знаходиться в місці, невідомому особі, яка здійснила насильство; приходити до жертви насильства в сім'ї, якщо та тимчасово знаходиться не за місцем сумісного проживання членів родини; вести телефонні переговори з жертвою насильства в сім'ї).
4. Стягнення коштів на утримання жертв насильства в сім'ї в спеціалізованих закладах (приймається у судовому порядку).
5. Члени родини, які здійснили насильство по відношенню до своїх близьких, також несуть кримінальну, адміністративну або цивільно-правову відповідальність у відповідності з законом.

Згідно зі ст. 4 згаданого Закону України підставами для вжиття заходів із попередження насильства в сім'ї, є:

1. Заява про допомогу жертви насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї;
2. Висловлене жертвою насильства в сім'ї або членом сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї, бажання вжиття заходів із попередження насильства в сім'ї у разі, якщо повідомлення або заява надійшли не від нього особисто;
3. Отримання повідомлення про застосування насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення стосовно неповнолітнього чи недієздатного члена сім'ї.

Орган, до якого подана заява про вчинення насильства в сім'ї, або про реальну загрозу його вчинення, розглядає цю заяву, та в межах своїх повноважень вживає передбачені законом заходи з попередження насильства в сім'ї. Згідно зі статтею 12 Закону України "Про попередження насильства в сім'ї", члени сім'ї, яким було винесене офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, служба дільничних інспекторів міліції чи кримінальна міліція у справах неповнолітніх беруть на профілактичний облік. Зняття з профілактичного обліку членів сім'ї, які вчинили насильство в сім'ї, проводиться органами, які брали на облік особу, якщо протягом року після останнього факту вчинення насильства в сім'ї особа жодного разу не вчинила насильства в сім'ї.

Відповідно до ст. 1 Закону здійснення соціального захисту і профілактики правопорушень серед неповнолітніх покладається на:

- Міністерство України в справах сім'ї, молоді та спорту, Республіканський комітет у справах сім'ї та молоді Автономної Республіки Крим, служби у справах неповнолітніх обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій, виконавчих органів міських і районних у містах рад;
- школи соціальної реабілітації та професійні училища соціальної реабілітації органів освіти;
- центри медико-соціальної реабілітації неповнолітніх закладів охорони здоров'я;
- притулки для неповнолітніх служб у справах неповнолітніх;
- суди;
- кримінальну міліцію у справах неповнолітніх органів внутрішніх справ;
- приймальники-розподільники для неповнолітніх органів внутрішніх справ;
- виховно-трудова колонія Державного департаменту України з питань виконання покарань.

Тобто в Україні, на національному рівні, вже прийнято ряд законодавчих та нормативно-правових актів, які захищають дитину від насильства в сім'ї, а також регламентують діяльність правоохоронних органів щодо попередження та припинення насильства в сім'ї. Завдяки усім цим заходам, в Україні, в останні роки намітилася тенденція до зменшення кількості злочинів, скоєних неповнолітніми, та по відношенню до неповнолітніх. Значно підвищено увагу Уряду України до раціонального розподілу ресурсів та бюджетних асигнувань в інтересах реалізації програм для дітей. За 19 років держава значно вдосконалила нормативно-правову базу, але визнаємо, що необхідно й надалі нарощувати зусилля щодо поліпшення становища дітей, подолання негативних явищ та убогості, які, на жаль, ще мають місце у нашій державі.

Ми всі разом маємо подбати, щоб дитина знала свої права та вміла ними користуватися.

Начальник Яремчанського міського управління юстиції